

Episyrphusproject hernieuwd in 2002

Bart Achterkamp

TREK OF OVERWINTERING?

Episyrphus balteatus is een overbekende zweefvlieg. Tenminste..., het uiterlijk. Maar wat weten we eigenlijk van de levenswijze? Op zonnige warme dagen in de winter kom je regelmatig één of twee overwinterende exemplaren tegen, maar het duurt wel tot begin juni tot het beestje echt overal te vinden is. Zijn al deze Snorzweefvliegen in mei en juni nu nakomelingen van die paar overwintersaars of juist trekkers uit het zuiden? Deze vraag is al vaker gesteld maar niet opgelost, ook niet in de buitenlandse literatuur. Opmerkelijk voor één van de opvallendste en misschien ook wel één van de mooiste vliegen van ons land. Ons Nederlandse ZweefvliegenProject kan komend jaar een belangrijke bijdrage aan de oplossing leveren. Lees verder en geef je op als deelnemer voor dit superspannende onderzoek!

VORIG JAAR

Vorig jaar is een soortgelijk onderzoek opgezet, en daar kwam ook wel iets leuks uit. De grote aantallen op Texel en vooral Rottumerplaat (!) doen vermoeden dat trek inderdaad grootschalig is. Maar te weinig waarnemingen zijn ingeleverd om het belang van die trekkers echt te schatten. De organisatoren waren wel diep onder indruk van het enthousiasme van de deelnemers van vorig jaar: jullie vonden het tellen gewoon erg leuk om te doen. De conclusie na de lezing op de zweefvliegendag is dat we het gewoon nog een keer gaan doen, lerend van de ervaringen van vorig jaar en met een betere back-up, deels vanuit het EIS.

VERBETERDE VERSIE

De uitvoering is heel simpel dus iedere lezer van de nieuwsbrief kan meedoen. Het idee is dat zeker 50 mensen uit het hele land een vaste telroute van 25m lengte uitzoeken waar ze elke dag even kijken hoeveel *Episyrphussen* er zitten. Het kan gewoon je eigen achtertuin zijn of een struweel waar je elke dag op weg naar school toch al langs komt, dus het kost je haast geen tijd. Daarnaast hoeft je met slecht weer natuurlijk niet te kijken, want dan vliegt er toch niets. Als je de gegevens van alle waarnemers nu naast elkaar legt kan je precies zien hoe de zweefjes ons land veroveren. De vorm van deze olievlek geeft kort door de bocht antwoord op de vraag hoe belangrijk de trekkers zijn. Trekkers komen snel aanvliegen uit het zuiden en stuw

langs de kust; nakomelingen van overwintersaars komen gelijkmatiger opzetten, afhankelijk van de temperatuur dus eerder in het zuidoosten. Hier komt natuurlijk een flinke portie statistiek bij kijken, waar Theo Zeegers zich onder anderen mee bezig zal houden.

VERBETERINGEN:

Centraal punt voor opgave en het insturen van ingevulde formulieren is het EIS (John en Menno). Bart gaat eens per twee weken bij het EIS de formulieren van de twee voorafgaande weken invoeren, de waarnemingen worden verwerkt in kaartjes die als tussenstand naar alle waarnemers gestuurd worden.

De extraatjes verdwijnen van het invulformulier dat dus nog duidelijker wordt. De formulieren worden zoveel mogelijk voorbedrukt met waarnemersnaam, adres, telroute etc.; dan hoeft je alleen maar te turven en elke twee weken de voorbedrukte retourenvelop in de brievenbus te doen.

Telroutes in wegbermen en andere lage vegetaties bevielen erg slecht vorig jaar. Ze worden vroeger of later gemaaid (en dan houdt het tellen wel op) en de dichtheden zijn sowieso laag. Daarom moeten telroutes dit jaar gekozen worden langs struweelranden, zoals je die overal in Nederland aantreft in tuinen, plantsoenen en ook in natuurlijke gebieden.

Om kosten te sparen zal post naar waarnemers zoveel mogelijk per email verzonden worden. Geef bij je opgave aan of je hiervan gebruik wil maken.

WAAR ZOEKEN WE WAARNEMERS

Uiteraard overal, maar op sommige plekken zijn waarnemers nog harder nodig. Het is algemeen bekend dat trekkende insecten, en ook vele vogels, niet graag over grote watervlakten willen vliegen. Daarom krijg je langs de kust gestuwde trek. Dit treed op vaste plekken op: de Hondsbosse Zeewering, de Afsluitdijk, en de waddeneilanden zijn goede voorbeelden. Als je in de buurt van zo'n plek woont, vragen we je om extra te overwegen om mee te doen, je bent zeldzaam! Andere gebieden waar het vorig jaar erg moeilijk bleek om waarnemers te krijgen zijn Limburg, Brabant, Veluwe, Achterhoek, Overijssel, Zuid-Friesland en de Flevopolder.

MEEDOEN

Als je je telroute handig kiest, kost het je 5 minuten per dag. Je mag zoveel routes lopen als je leuk lijkt. Bij regen hoeft je niet te tellen en twee weken vakantie kunnen we ook niet verbieden. Maar met het oog op een zinvolle analyse van je resultaten verwachten we wel dat je minimaal 4 x per week op dezelfde plek gaan kijken, tussen 10u en 16u.

Scherper dan anders geniet je van alle veranderingen die tussen begin mei en eind juni op zo'n klein stukje groen optreden, en komen er allerlei vragen en ideeën op.....

Wil je meedoen met dit simpele en leuke project dan kan je je daarvoor vanaf nu opgeven bij het EIS, zie colofon. Je krijgt dan vanzelf alle nodige informatie. Voor vragen bel of mail met Bart, 050-360 34 58 of mail b.achterkamp@zonnet.nl en achterka@biol.rug.nl

Korte planning Episyrrhus project:

April: waarnemers geven zich op bij het EIS
20 april: verzenden infopakket met alle uitleg en invulformulieren
5 mei: uiterste aanmelddatum en begin tellingen

Tussenstanden kun je verwachten op 20 mei, 3 juni, 17 juni en een voorlopige eindstand op 1 juli

WAARNEMINGSRUBRIEK

Eerst een oude waarneming: Jan Gerard uit Groningen heeft zowel in 2000 als in 2001 een *Volucella zonaria* in zijn tuin gezien, en nam de soort in 2001 ook nog waar in het Noorderplantsoen. Krijgt de grootste zweefvlieg voet aan de grond in het noorden??

Voor vele waarnemers begon het zweefvliegenjaar op 2 februari. Om aan het WA en Maxima-geweld op tv te ontsnappen liepen ze buiten een rondje en zagen dat *Eristalis tenax* en *Episyrrhus balteatus* zich ook massaal buiten waagden op deze warme dag. De eerste soort was het talrijkst maar ook *Episyrrhus* is op diverse plekken in aantal gezien, onder andere in Antwerpen en Utrecht

Op 2 maart rond 11 uur 's ochtends zaten er enkele vrouwtjes *Eristalis tenax* op een bloeiende mannelijke wilg op Tiengemeten (79.5-418.2). Naast de zweefvliegen zaten er enkele strontvliegen. Op 3 maart 100 meter verderop (79.4-418.3) zaten 's ochtends om half 11 op een bloeiende uitheemse *Viburnum* (?) tientallen bijen, maar geen zweefvliegen. Om half 4 diezelfde dag waren de bijen echter vertrokken, en waren er twee vrouwtjes *Eristalis tenax* aan het foerageren. Blijkbaar kan het veel uitmaken hoe druk het bij de wilg is. Als meer mensen vergelijkbare waarnemingen hebben, kunnen we proberen een verklaring te vinden.

Wouter van Steenis

Zaterdag 9 maart zag Toos van Noordwijk in 's-Heerabtskerke, vlakbij Goes een zweefje met donkere vlekken in verder lichte ogen, en dacht natuurlijk aan *Eristalinus sepulcharis*. De volgende dag kwam echter de bezinning : *Eristalinus sepulchralis* vliegt niet voor april! En er is nog een soort *Eristalinus*, *aeneus*, die overwintert en daarnaast ook juist aan de kust voorkomt! Deze laatste soort is iets bruiner, glimmender en langwerpiger, zie tabel. Beide geslachten overwinteren, vooral in Zeeland en op Texel gevonden. Hoe dan ook, iets anders dan *E. tenax* en *E. balteatus*.

Op zaterdag 16 maart waren bij bloeiende sleedoorns in Wageningen slechts *Eristalissen* present, echter wel meer soorten: *tenax*, maar ook *pertinax* en *arbustorum* (Menno van Zuijlen).

Een interessante *Episyrrhus balteatus* waarneming. Op zaterdag 9 maart j.l. vond ik mijn eerste Snorzweefvlieg van 2002. Het betrof een vrouwtje, in het noorden van Nederland (253.7-568.5, Veendam). Leuk en onverwacht, maar niet schokkend bijzonder. Wel heel interessant was het